

STM/Ohjausosasto

VN/4250/2025

HYVINVOINTIALUEET, HELSINGIN KAUPUNKI, HUS-YHTYMÄ

Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistus järjestämislain 29 §:n 2 momentin mukaisen selvityksen laatimiseksi

Toimenpidepyyntö

Sosiaali- ja terveysministeriö (jäljempänä *STM*) pyytää tällä kirjeellä hyvinvointialueita, Helsingin kaupunkia ja HUS-yhtymää (jäljempänä *hyvinvointialue*) tuottamaan selvityksen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja hyvinvointialueen talouden tilasta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 29 §:n 2 momentin mukaisesti (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, jäljempänä *järjestämislaki*). Selvitys täydentää valtioneuvoston ohjaustiedon tietopohjaa, ja antaa hyvinvointialueille mahdollisuuden kuvata oman alueensa tilannetta. Selvitystä hyödynnetään mm. syksyn 2025 hyvinvointialueneuvotteluihin valmistautumisessa, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (jäljempänä *THL*) asiantuntija-arvioiden laatimisessa, sekä STM:n vuosittaisen selvityksen toteutuksessa. Asiakirjan liitteessä 2 on avattu toimenpidepyynnön **lainsäädännöllistä taustaa**.

Selvitys toteutetaan Webropol-kyselyllä, johon pääsee tästä: <https://link.webropolsurveys.com/S/3B2B5CB3CAB69323>. Kyselyyn vastaamista voi koordinoita liitteen 1 mukaisella Word-kyselylomakkeella, joka on samansisältöinen kuin Webropol-kysely.

STM pyytää hyvinvointialuetta koordinoimaan selvitykseen vastaamisen ja toimittamaan yhden koordinoitun vastauksen. On suositeltavaa koota vastaus ensin Word-lomakkeelle, josta vastaukset voi keskitetysti viedä Webropolliin.

Aikataulu

Hyvinvointialueen tulee toimittaa selvitys viimeistään 2.5.2025 klo 16.15 STM:lle ja THL:lle, jotka hyödyntävät selvitystä laatiessaan omia asiakirjojaan (mm. järjestämislain 30 § ja 31 §:n mukaisesti). Selvitys toimitetaan sähköisesti vastaamalla Webropol-kyselyyn. Lisäksi kyselylomakkeelle täytetyt vastaukset (Webropol-lomake tulostettuna pdf:ksi tai Word-lomake) tulee toimittaa allekirjoitetun päätösasiakirjan liitteenä STM:n ja THL:n kirjaamoihin: kirjaamo.stm@gov.fi ja kirjaamo@thl.fi, otsikolla "Hyvinvointialueen selvitys / Hyvinvointialueen nimi / VN/4250/2025".

Selvitystä koskeva infotilaisuus järjestetään 17.3.2025 klo 9–10 Microsoft Teamsilla. Tilaisuudessa voi kysyä tarkentavia kysymyksiä tietopyynnön kysymyksistä ja niihin vastaamisesta. Tilaisuuteen voi ilmoittautua tästä: <https://link.webropolsurveys.com/EP/F2B6D0D14C32833C>

Hyvinvointialueen on julkaistava asiakirja omilla verkkosivuillaan syyskuuhun 2025 mennessä. Asiakirjan voi julkaista hyvinvointialueen haluamassa muodossa, ja esimerkiksi oheista Word-lomaketta voi hyödyntää.

STM/Ohjausosasto

VN/4250/2025

Selvityksen sisältö ja rakenne

Selvityksen tulee sisältää hyvinvointialueen itsearvioita ja saatavissa olevia tietoja oheisessa Webropol-kyselyssä luetelluista teemoista. Selvityksellä pyritään keräämään strategisen ohjauksen tueksi tietoa ensisijaisesti niistä teemoista, joista tietoa ei ole saatavilla muuta kautta. Tavoitteena on välttää tietokatveista johtuvia erillisiä tiedonkeruita. Tänä vuonna kyselyssä painottuu erityisteema lasten, nuorten ja perheiden palvelut.

Selvityksen avulla kerätään tietoa valtioneuvoston ohjauksen tarpeisiin tukemaan hyvinvointialueen toiminnan vaikuttavuuden, taloudellisuuden ja tuloksellisuuden toteutumista sekä hyvinvointialueen järjestämistehtävän onnistumista. Syksyn 2025 neuvottelujen ja STM:n lakisäätöselvityksen kannalta on tärkeää, että selvityksessä todetaan hyvinvointialueen palvelujen ja talouden tilan kannalta keskeisimmät huomiot. Lisäksi tulee kuvata tilanteita, joiden perusteella palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa tai palvelutuotannon ohjauksessa on ongelmia aiheuttavia puutteita. Näiden puutteiden korjaamiseksi tehdyt tai suunnitellut toiminnan ja talouden kannalta merkittävimmät toimenpiteet tulee yksilöidä. Hyvinvointialueen valmistelemien vastausten tulee perustua nykytietoon ja erityisesti sen perusteella tehtyihin ennusteisiin tulevista. Tulevaisuutta koskevilla kysymyksillä tulee ensisijaisesti arvioida vuotta 2026 ja tarvittaessa vuosia 2027–2029.

Järjestämislain 29 §:n ja 30 §:n mukaisilta asiakirjoilta edellytetään yhtenäistä rakennetta. Tietopyyntö perustuu järjestämislain 29 §:n 2. momentin mukaiseen jaotteluun:

- 1) Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan ja talouden tila
- 2) Valtakunnalliset tavoitteet ja hyvinvointialueneuvotteluissa annetut toimenpidesuosituksot
- 3) Hyvinvointialueen strategisten tavoitteiden toteutuminen
- 4) Investoinnit

Näiden lakisäätöisten osioiden lisäksi tietopyynnössä on vapaaehtoinen osio 5: Muut huomiot ja palaute selvityksestä.

Tietopyynnön osiossa 1 (Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja hyvinvointialueen talouden tila) esitetään kaikkia hyvinvointialueita koskevia kysymyksiä teemoista palvelujen yhteensovittaminen, tarve, saatavuus, kustannukset ja tuottavuus, henkilöstö, digitalisaatio ja tiedonhallinta, tutkimus, kehittäminen ja innovaatiot, sekä vaikuttavuus. Lisäksi tässä osiossa Uudenmaan erillisratkaisun hyvinvointialueille ja HUSille on kohdennettu kysymyksiä erikseen merkityssä kohdassa väliotsikon "Hyvinvointialuekohtaiset kysymykset" alta.

Mikäli hyvinvointialueella on valmiuksia ja toiveita toimittaa sanallisen selvityksen lisäksi numeerista tietoa hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta, tämä on mahdollista liitetiedostojen muodossa. Tietojen tulee täydentää Webropol-kyselyn sanallisia kuvauksia.

STM/Ohjausosasto

VN/4250/2025

Lisätietojen antajat

Lisätietoja asiasta antavat erityisasiantuntija Minna Heini (minna.heini@gov.fi) ja hyvinvointialueen tueksi nimetty YTA-koordinaattori STM:n ohjausosastolta (ks. alla).

STM:n YTA-koordinaattorit:

Andreas Blanco Sequeiros: HUS-yhtymä, Uudenmaan hyvinvointialueet

Krista Björkroth: Etelä-Karjala, Kymenlaakso ja Päijät-Häme

Elina Kettunen: Etelä-Savo, Keski-Suomi, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo

Jussi Lind: Lappi, Kainuu, Keski-Pohjanmaa ja Pohjois-Pohjanmaa

Antti Kuopila: Etelä-Pohjanmaa, Kanta-Häme ja Pirkanmaa sekä Pohjanmaa, Satakunta ja Varsinais-Suomi

Johtaja

Andreas Blanco Sequeiros

Erityisasiantuntija

Minna Heini

Liitteet

Liite 1 Word-kyselylomake: Hyvinvointialueen selvitys

Liite 2 Toimeksiannon lainsäädännöllinen tausta

Liite 3 Muu tausta-aineisto

Jakelu

Hyvinvointialueet/kirjaamo

Tiedoksi

STM/Kansliapäällikkö

STM/Osastot

Valtiosihteeri

Erityisavustajat

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

SM/Pelastusosasto

VM/HVO

STM/Ohjausosasto

VN/4250/2025

LIITE 2 Toimeksiannon lainsäädännöllinen tausta

Suomessa toimii 21 hyvinvointialuetta, jotka vastaavat lakisääteisen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Hyvinvointialueiden lisäksi Helsingin kaupunki vastaa jatkossakin sosiaali- ja terveydenhuollosta sekä pelastustoimesta. HUS-yhtymällä on erikseen säädetty terveydenhuoltoa koskeva järjestämisvastuu Uudenmaan alueella (5 §; laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla 615/2021, jäljempänä *Uusimaalakí*). Tässä asiakirjassa ja sen liitteissä termi *Hyvinvointialue* kattaa myös Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa hyvinvointialueiden ohjauksesta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, jäljempänä *järjestämislakí*) ja Uusimaalaissa todetun mukaisesti.

Järjestämislain 24 §:n mukaan STM neuvottelee vuosittain hyvinvointialueen kanssa järjestämisvastuuseen kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien toteuttamisesta. Seuraavat neuvottelut pidetään syksyllä 2025. Neuvottelujen tietopohja muodostuu erityisesti järjestämislain 29 §:n, 30 §:n ja 31 §:n mukaisista asiakirjoista.

Järjestämislain 29 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä väestöryhmittäin, järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetta, saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta ja yhdenvertaisuutta, asiakkaiden palvelujen yhteensovittamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia ja tuottavuutta. Hyvinvointialueen on verrattava tätä tietoa vastaavaan muita hyvinvointialueita koskevaan tietoon. Hyvinvointialueen on hyödynnettävä edellä mainittua tietoa järjestämisvastuullaan olevan sosiaali- ja terveydenhuollon tietojohdamisessa toiminnan, tuotannon ja talouden ohjauksen, johtamisen ja päätöksenteon tukena.

Järjestämislain 29 §:n 2 momentin mukaan hyvinvointialueen on laadittava 1 momentissa tarkoitetun tiedon perusteella vuosittain selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon ja hyvinvointialueen talouden tilasta. Selvityksessä on kuvattava ja arvioitava, miten 22 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet, sekä mahdolliset sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön 24 §:ssä tarkoitetuissa vuosittaisissa neuvotteluissa mahdollisesti antamat toimenpidesuositukset on otettu huomioon hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä. Lisäksi selvityksessä on kuvattava ja arvioitava hyvinvointialueen strategisia tavoitetta ja niitä tukevia toimenpiteitä sekä tavoitteiden toteutumista.

Järjestämislain 29 §:n mukaiseen selvitykseen on sisällytettävä hyvinvointialueen alustava esitys hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021, jäljempänä *hyvinvointialuelakí*) 16 §:ssä tarkoitetuksi investointisuunnitelmaksi. Hyvinvointialuelain 16 §:n mukaan investointisuunnitelma laaditaan seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista hyvinvointialuekonsernin investoinneista ja niiden rahoituksesta. Investointisuunnitelman tulee sisältää tiedot investoinneista ja investointia vastaavista sopimuksista. Lisäksi sen tulee sisältää tiedot hyvinvointialueen toimitilojen ja kiinteistöjen sekä muiden pitkävaikutteisten hyödykkeiden suunnitelluista luovutuksista. Investointisuunnitelma ei saa olla ristiriidassa hyvinvointialuelain 15 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa.

STM/Ohjausosasto

VN/4250/2025

LIITE 3 Muu tausta-aineisto: henkilöstön ja oman palvelutuotannon riittävyyden arviointi

HE 241/2020 (s.731) mukaan yksi järjestämislain 24 §:n mukaisissa neuvotteluissa käsiteltävä asiakokonaisuus on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteuttamisen edellyttämä riittävä henkilöstö, osaaminen, toimintakyky, valmius ja oma palvelutuotanto. Hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluu tuottamistavasta päättäminen sekä tuottamisen valvonta ja ohjaus. Järjestämisvastuu itsessään ei määritä sitä, miten palvelut pitää tuottaa. Tuotantotavasta päättäminen osana järjestämisvastuun hoitamista käsittää hyvinvointialueen tekemät päätökset siitä, tuotetaanko palvelu itse tai hyvinvointialueiden yhteistoimintana, vai hankitaanko se sopimusten perusteella yksityisiltä palveluntuottajilta, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavilta yrityksiltä tai kolmannelta sektorilta. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta säädetään järjestämislain 3 luvussa. Neuvotteluissa ministeriöt ja hyvinvointialue arvioivat yhdessä, onko hyvinvointialueen päättämä oman palvelutuotannon osuus suhteessa ostopalvelusopimusten perusteella hankittuun osuuteen kokonaistarkastelun perusteella riittävä hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteuttamiseksi. Yksittäisiä hankintoja ei tarkastella, paitsi jos niiden arvellaan vaarantavan hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumisen. Ainakin ensimmäisissä neuvotteluissa arvioidaan myös, onko hyvinvointialue ilmoittanut sosiaali- ja terveysministeriölle kaikki voimaannanolain 29 §:n nojalla mitätöityvät ja irtisanottavat sille kunnilta ja kuntayhtymiltä siirtyneet sosiaali- ja terveydenhuollon ostopalvelusopimukset kyseisessä säännöksessä tarkoitetussa määräajassa. Lisäksi keskustellaan hyvinvointialueen aikeista muokata sille kunnilta ja kuntayhtymiltä siirtyneitä sosiaali- ja terveydenhuollon ostopalvelusopimuksia hyvinvointialueen järjestämisvastuun turvaamiseksi.

Riittävän oman palvelutuotannon lisäksi järjestämislain 8 §:n mukaan hyvinvointialueella tulee olla riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Neuvotteluissa arvioidaan, turvaavatko sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön sekä hallinnollisen ja muun henkilöstön määrää ja osaamista koskevat hyvinvointialueen strategiset ratkaisut järjestämisvastuun toteutumisen. Tähän arviointiin voidaan myös liittyä ylätason keskustelua vuokratyövoiman sen hetkisestä ja suunnitellusta käytöstä, josta säädetään lain 3 luvussa. Lisäksi arvioidaan hyvinvointialueen toimitiloja, toimintavälineitä ja muita toimintaedellytyksiä koskevia päätöksiä suhteessa järjestämisvastuun hoitamiseen.

Neuvotteluissa keskustellaan erityisesti siitä, täyttääkö hyvinvointialueen valitsema tuotantorakenne kokonaisuutena tarkastellen järjestämislain 8 §:n ja 3 luvun edellytykset sekä pääseekö hyvinvointialue valitsemallaan tuotantorakenteella ja mahdollisesti siihen suunnittelemissaan muutoksilla valtakunnallisiin ja itse asettamiinsa sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteisiin. Hyvinvointialuetta kannustetaan 29 §:n mukaisesti seuraamaan ja arvioimaan omaa palvelutuotantoaan sekä vertailemaan sitä muiden hyvinvointialueiden ja palveluntuottajien palvelutuotantoon valitakseen järjestämisvastuunsa näkökulmasta parhaaksi katsomansa sekä alueelliset erityispiirteet ja lainsäädännön asettamat reunaehdot huomioivan palvelutuotantokokonaisuuden. Mikäli mainittujen säännösten edellytykset eivät kokonaistarkastelun perusteella täyty, neuvottelussa pyritään selvittämään syy tälle ja keskustellaan mahdollisista ratkaisuista tilanteen korjaamiseksi.

Ohjaavat ministeriöt perehtyvät hyvinvointialueen järjestämistä koskevien ratkaisujen ylätason tarkastelun lisäksi myös niiden yksityiskohtiin, kuten yksittäisiin ostopalvelusopimuksiin vain, jos hyvinvointialueen kykyä hoitaa järjestämisvastuunsa on syytä epäillä. Mikäli arvioidaan, että hyvinvointialueen omat toimet eivät riitä tilanteen korjaamiseen, koska sillä ei ole riittäviä edellytyksiä

STM/Ohjausosasto

VN/4250/2025

järjestämisvastuustaan huolehtimiseen pitkäaikaisista rakenteellisista ongelmista johtuen, sosiaali- ja terveysministeriön saattaa olla perusteltua tehdä 27 §:ssä tarkoitettu aloite hyvinvointialueen arviointimenettelyn käynnistämiseksi. Mikäli hyvinvointialueen ongelmien arvioidaan ensisijaisesti johtuvan väliaikaisista haasteista, jotka olisivat korjattavissa lyhyen aikavälin lisärahoituksella, sosiaali- ja terveysministeriön saattaa olla perustellumpaa tehdä 28 §:ssä tarkoitettu aloite hyvinvointialueen lisärahoituksen myöntämisestä. Jossakin tilanteissa myös molempien aloitteiden tekeminen samanaikaisesti voi olla perusteltua.